

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z PRACOVNÍHO SEŠITU
DĚJEPIS 7
(3. vydání)**

nakladatelství Nová škola – Duha

<https://novaskoladuha.cz/klice-ke-cvicenim/>

KLÍČ KE CVIČENÍM – PRACOVNÍ SEŠIT DĚJEPIS 7 (77-41)

strana 3

1. Středověk je období mezi **5.** a **15.** stoletím. Za počátek středověku v západní a jižní Evropě považujeme rok 476, kdy zanikla **západořímská** říše. Ve střední, východní a severní Evropě navazuje středověk rovnou na pravěk, v těchto zemích neproběhlo období **starověku**. Konec středověku je spjat se zánikem **byzantské** říše, roku 1453 dobyli Turci její hlavní město **Konstantinopol**. Roku 1492 doplul **Kryštof Kolumbus** do **Ameriky**. V střední Evropě a v Českých zemích považujeme za konec středověku nástup **Habsburků** na český trůn.
2. 1. byzantská, 2. západořímská, 3. klínové, 4. Spartakus, 5. pyramidy, 6. Habsburkové, 7. Turci, 8. Konstantinopol; *tajenka*: Kolumbus; doplul ke břehům Ameriky; Janově; španělské.
1. Lidé ve středověku si **nebyli** rovni. Mohli být osobně **svobodní**, nebo nesvobodní. Podle toho měli jiná **práva** a povinnosti. Nejpočetnější skupinu obyvatel tvořili **poddaní (rolníci a měšťané)**. Nad nimi stála vyšší a **nižší šlechta**. Špičkou společnosti byl **panovník**.
2. rolníci, duchovenstvo, šlechta, panovník, řemeslníci.
3. *odshora*: panovník, šlechta, duchovenstvo; osobně nesvobodní rolníci, osobně nesvobodní řemeslníci.

strana 4

1. Panovník byl držitelem veškeré **půdy**, kterou mohl **propůjčit** komukoli ze svobodných obyvatel země. Zároveň stanovil podmínky této držby půdy. Podmínečnou držbu půdy označujeme jako **léno**. Ten, kdo takto propůjčenou půdu přijal, se nazýval **leník**. Panovník nejčastěji propůjčoval půdu členům své bojové **družiny**.
2. 1. rolníci, 2. duchovenstvo, 3. léno, 4. panovník, 5. Kryštof Kolumbus; *tajenka*: leník.
1. Šlechta vznikla z družiny **kmenového náčelníka** a později tvořila družinu **panovníka**. Za své služby panovníkovi od něj dostávala do správy půdu jako **léno**. Nejspolehlivější bojovníci dostávali do správy **hradiště**, později **hrady**. Šlechta zastávala důležité **úřady**. Její politická moc **rostla** na úkor **panovníka**.
2. a) 1–d), 2–g), 3–h), 4–f), 5–b), 6–e), 7–c), 8–a); *tajenka*: rytíř, erb. b) např.: rytíř – středověký bojovník, obrněný jezdec; erb – barevné grafické znamení označující určitý rod, nejčastěji zobrazováno v podobě znaku na štítu.

strana 5

1. Duchovenstvo tvořili **kněží, mniši a jeptišky**. Církevní obvody spravovali **biskupové** a **arcibiskupové**. Mniši a jeptišky se při vstupu do kláštera vzdávali osobního **majetku**. Část dne věnovali **modlitbám**, část dne manuálně **pracovali**. Kromě toho studovali **náboženské** texty nebo **přepisovali** knihy. Středověké kláštery proto považujeme za střediska **vzdělanosti**.
2. 1. ne – C, 2. ne – E, 3. ano – L, 4. ano – I, 5. ano – B, 6. ano – Á, 7. ano – T; *tajenka*: celibát; zákaz manželství duchovenstva.
1. Poddaní tvořili **nejpočetnější** skupinu středověké společnosti. Řadíme mezi ně osobně nesvobodné **rolníky** a **řemeslníky**. **Nevlastnili** půdu a byli podřízeni panovníkovi, **šlechtě** nebo **církvi**. Poddaní byli zatíženi povinnostmi, patřily k nim zejména daně a **naturální** odvody. Navíc museli pracovat **zdarma** pro svou vrchnost. Tato práce se nazývá **robot**. Církvi poddaní odváděli desetinu z **úrody** nebo z výrobků, tedy tzv. **desátek**.

strana 6

2. a) 1. panovník, 2. daně, 3. šlechta, 4. duchovenstvo, 5. robot, 6. desátky, 7. léno, 8. jeptišky, 9. kláštery; *tajenka*: naturálie. b) např.: obilí, výrobky řemeslníků, vejce, mléko.
1. *Středověká města zakládali*: panovníci, šlechta, církev. *Měšťané se živili zejména*: řemeslem, obchodem, provozováním hostinců.
1. Křesťanství je monoteistické náboženství – křesťané uctívají **jednoho Boha**. Za zakladatele křesťanství je považován **Ježíš**, který žil v **1.** století. Posvátnou knihou křesťanů je **Bible**. Roku 1054 se jednotná křesťanská církev rozdělila na 2 větve: **východní** a **západní**. Západní křesťanské církvi se říká **římskokatolická**, v jejím čele je **papež** se sídlem v **Římě**. Východní církev se také nazývá **pravoslavná**, v jejím čele jsou **patriarchové** jednotlivých církevních obvodů. Nejvýznamnějším centrem východní církve se stala **Konstantinopol**.
2. 1. ano – K, 2. ne – Ř, 3. ano – Í, 4. ano – Ž; *tajenka*: kříž; Ježíš byl odsouzen k ukřižování.

strana 7

1. Francká říše vznikla ze zaniklé **západořímské** říše. Prvním franckým králem byl Chlodvík I., po jeho smrti vládli **slabí** panovníci. Moc získávali královští správci – **majordomové**. Nejznámějším z nich byl **Karel Martel**. Roku 732 v bitvě u Poitiers porazil **arabské** vojsko a zabránil jeho pronikání dál do **Evropy**. Nejznámějším franckým panovníkem je **Karel Veliký**, který byl roku 800 korunován **císařem římské říše**. Karel Veliký se snažil obnovit **antickou** vzdělanost. Vzniklo nové písmo – karolinská **minuskula**, která zavádí **malá** písmena. Po smrti Karla Velikého se francká říše rozdělila na **tři** části. Ze západofrancké říše vznikla např. **Francie**. Z východofrancké říše vznikla **Svatá říše římská**.

1. ano – R, 2. ne – E, 3. ano – N, 4. ne – E, 5. ano – S, 6. ne – A, 7. ne – N, 8. ne – C, 9. ano – E; *tajenka*: renesance; např.: antické vzdělanosti a tradic či kultury a umění.
1. minuskula, 2. Karel Martel, 3. majordom, 4. Chlodvík I., 5. Arabové, 6. církev, 7. císařem, 8. tři; *tajenka*: Karlovi; panovnický rod ve francké říši; západofrancká; východofrancká.

strana 8

- Po zániku **západořímské** říše v roce 476 východořímská říše **nezanikla**, nazýváme ji **byzantská** říše. Jejím hlavním městem byla **Konstantinopol**, dnešní Istanbul. Státním náboženstvím bylo **pravoslavné** křesťanství. Největší rozkvět říše nastal v 6. století za vlády císaře **Justiniána**, kdy dosáhla byzantská říše **největšího** územního rozsahu. Jeho občanský **zákoník** se stal právním vzorem pro další státy. Nejvýznamnější stavbou z této doby je chrám **Boží moudrosti** v **Konstantinopoli**. Byzantské chrámy jsou zdobeny **ikonami** (obrazy svatých), **mozaikami** (obrazy z různobarevných kostiček) a nástěnnými malbami. Po Justiniánově smrti říše **slábla**. Roku 1453 dobyli Konstantinopol **Turci** a byzantská říše **zanikla**.
1. ikony, 2. stavitelství, 3. Justinián, 4. pravoslavná, 5. Konstantinopol, 6. Boží moudrosti, 7. Turci, 8. kopule; *tajenka*: Istanbul; Cařihrad; Istanbul.
- a)** mozaiky – obrazy z různobarevných kostiček; **b)** Konstantin, Metoděj – učení bratři z byzantské říše, kteří přinesli křesťanství na Velkou Moravu; **c)** patriarcha – jedna z hlav pravoslavné církve, též správce církevního obvodu zvaného patriarchát, či pravoslavný církevní hodnostář.
1. kopule, 2. mozaika, 3. nástěnná malba, 4. – ikona (Ježíše).

strana 9

- Arabský poloostrov leží na spojnici **obchodních** cest mezi **Evropou** a **Asií**. Většinu povrchu tvoří poušť. Původní kmeny Arabů žily **kočovním** životem, říkalo se jim **beduíni**. V 7. století je sjednotil **Muhammad/Mohamed**, zakladatel nového náboženství – **islámu**. Jeho stoupencům se říká **muslimové**, vyznávají jediného boha – **Alláha**, posvátnou knihou je **Korán**. Po smrti Muhammada došlo k **rozšíření** arabské říše. V 8. století pronikli Arabové přes Afriku na **Pyrenejský** poloostrov. Jejich další výpady do Evropy ukončila bitva u **Poitiers**. V době největšího rozmachu sahala arabská říše z východu od **Indie** přes Arabský poloostrov a severní **Afriku** až do **západní** Evropy. V 10. století se arabská říše rozpadala na menší územní celky. Na **Pyrenejském** poloostrově se Arabové udrželi do r. 1492.
- a)** 1. Muhammad, 2. Mekka, 3. poušť, 4. muslimové, 5. Karel Martel, 6. Alláh, 7. islám, 8. Indie, 9. obchodníci, 10. Osman, 11. korán, 12. beduíni, 13. Justinián; *tajenka*: mešita – chrám k uctívání Alláha, minaret – věž, součást mešity, odkud se svolává k modlitbě. **b)** V parku zámku Lednice.
- Arabové vynikali jako*: obchodníci, matematici, fyzici, astronomové, zeměpisce, lékaři, stavitelé. *Arabové do Evropy rozšířili*: luxusní zboží a nové plodiny (rýže, bavlna), arabské číslice původem z Indie.

strana 10

- Pravlast Slovanů se nacházela mezi řekami **Vislou** a **Dněprem**. Odtud se začali kolem roku 500 stěhovat **třemi** směry. Mluvíme o druhé vlně **stěhování** národů. Příčinami k opuštění pravlasti byly zejména její **přelidnění**, nedostatek úrodné **půdy** a útoky **Avarů**. První Slované se na našem území usadili počátkem **6.** století v blízkosti **řek** na **jižní** a **střední** Moravě a ve středních **Čechách**. Před Slovaný na našem území žili **Germáni**. Hlavním zdrojem obživy bylo **zemědělství**. Slované používali **dvojpolní** hospodaření, což znamená, že část půdy – **jařinu** – oseli a druhou část, tzv. **úhor**, nechali ležet ladem. První Slované na našem území byli **pohané** a uctívali **více bohů**.
1. Čechy, 2. Polsko, 3. Slovensko, 4. Rusko, 5. Bělorusko, 6. Ukrajina, 7. Srbsko, 8. Bulharsko, 9. Chorvatsko, 10. Slovinsko, 11. Makedonie.
1. Germáni, 2. úhor, 3. Dněpr, Visla, 4. Avarů, 5. praslovanština, 6. jařina; *tajenka*: Morana; vyhánění smrti; přinášení jara.

strana 11

- V 6. století přišli do oblasti střední Evropy **Avaři** – kočovné kmeny z Asie. V první polovině 7. století se vztahy mezi nimi a Slovaný **zhoršily** a Slované se proti Avarům začali **bouřit**. Do čela obrany Slovanů se na území **Čech** a **Moravy** postavil francký kupec **Sámo**. Po porážce Avarů byl zvolen vládcem **kmenového** svazu zdejších Slovanů; vznikla tak „**Sáмова říše**“. **Nejednalo se** o centralizovaný stát. Dalším nepřitelem Slovanů byla **francká** říše v čele s králem **Dagobertem** I. Roku 631 v bitvě u **Wogastisburgu** Sámo **vyhrál**. Po jeho smrti došlo k **zániku** říše.
1. francká, 2. Dněprem, Vislou, 3. kupec, 4. zemědělství, 5. kmenový svaz, 6. Wogastisburg, 7. Avarů, 8. Dagobert; *tajenka*: Fredegar, kronice (Franků).
- Prvním státním útvarem na našem území byla **Velkomoravská říše**, jejíž centrum se nacházelo na jižní **Moravě** a na jižním **Slovensku** v úrodné oblasti kolem řek **Moravy**, **Dyje** a **Dunaje**. Většina obyvatel žila ve **vesnicích**, nevýznamnější velmoži s družinou žili v **hradištích**, která se postupně stala středisky **řemesel** a **obchodu**. V době

válek poskytovala hradiště **útočiště** i okolním obyvatelům. Součástí hradiště byl palác a **kostel**. Mezi nejznámější hradiště patří **Mikulčice**, **Staré Město** a Pohansko. Velká Morava vznikla spojením dvou knížectví – **moravského** a **nitranského**. Jejím zakladatelem byl kníže **Mojmír**, který porazil **nitranského** knížete **Pribinu**. Mojmír se obával **východofrancké** říše, a proto platil jejímu panovníkovi poplatek za **mír**.

2. a) Mikulčice, b) Staré Město, c) Pohansko.

strana 12

3. 1. ano – P, 2. ne – R, 3. ano – I, 4. ano – B, 5. ne – I, 6. ne – N, 7. ne – A; *tajenka*: Pribina; nitranský.

4. Po smrti Mojmíra I. se stal velkomoravským knížetem **Rastislav**, který **neplatil** poplatek za **mír východofrancké** říši. Hledal proti ní spojence. Našel ho v **byzantské** říši. **Byzantský** císař poslal roku 863 na Velkou Moravu bratry **Konstantina** a **Metoděje**, aby zde šířili **křesťanství**. Na rozdíl od franckých kněží sloužili bohoslužby ve **staroslověnském** jazyce. Konstantin sestavil pro zápis staroslověnštiny písmo zvané **hlaholice**. Do staroslověnštiny přeložil část **Bible**. Oba bratři museli v **Římě** obhajovat bohoslužby ve **slovanském** jazyce. Metoděj byl vysvěcen na **arcibiskupa**.

5. 1. hlaholice, 2. Mojmír, 3. Avari, 4. Metoděj, 5. Konstantin, 6. Ježíš, 7. Rastislav, 8. staroslověnština; *tajenka*: hradiště; sídliště opevněné příkopem a hradbami (žili zde nejbohatší velmoži se svou družinou a poddanými).

6. 1. ano – C, 2. ano – Y, 3. ne – R, 4. ne – I, 5. ano – L; *tajenka*: Cyril; Konstantin.

strana 13

7. Rastislavovým nástupcem na Velké Moravě byl **Svatopluk**, který uzavřel **mír s východofranckou** říší. Za jeho vlády dosáhla Velká Morava **největší** rozlohy. Po jeho smrti došlo ke sporům mezi jeho **syny**, což vedlo k **úpadku** říše. Kolem roku 900 zaútočili na Velkou Moravu **Maďaři** a **porazili ji**. Na počátku **10.** století Velká Morava **zanikla**.

8. 1–d), 2–e), 3–b), 4–c), 5.–f), 6–a).

9. a) Avari, b) Sámó, c) velmož, d) Slovan.

10. a) Svatopluk, b) Rastislav, c) Konstantin a Metoděj, d) Mojmír.

11. 1. c), 2. c), 3. b), 4. b), 5. a), 6. c) 7. b).

strana 14

1. V 10. století ve východofrancké říši vymřel vládnoucí rod **Karlovců** a říši ohrožovaly nájezdy **Maďarů**. Český kníže **Václav** platil východofranckému králi Jindřichu **Ptáčníkovi** poplatek za **mír**. Po smrti Jindřicha **Ptáčníka** se ujal vlády Ota I., který díky pomoci českého knížete **Boleslava I.** porazil roku 955 **Maďary** na řece **Lechu**. Ota I. se snažil obnovit **císařství**, což se mu podařilo roku 962, kdy byl korunován v **Římě** na **císaře**. Vznikla tak **Svatá říše římská** – uskupení států pod vládou jednoho **panovníka**. Pokud římský král podnikl korunovační jízdu do **Říma**, korunoval ho **papež** na císaře. Prvním českým králem, který se stal římským císařem, byl **Karel IV.**

2. *Podtržené státy*: Belgie, Česká republika, část Francie, část Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, část Polska, Rakousko, Slovinsko, Švýcarsko

3. 1. Václav, 2. Sámó, 3. Jindřich Ptáčník, 4. byzantská, 5. Konstantin, 6. Ota I., 7. Mojmír, 8. Rastislav, 9. Řím, 10. Boleslav I., 11. Lechu, 12. Karel IV., 13. Karlovcí; *tajenka*: Čáchy, Norimberk; Karel IV.; Václav IV.

strana 15

1. **Maďaři** (také Uhři) pocházeli z asijských stepí. Na počátku 10. století rozvrátili **Velkou Moravu**. Definitivně porazil Maďary císař **Ota I.** s vojenskou pomocí českého knížete **Boleslava I.** roku 955 v bitvě na řece **Lechu**. Potom se Maďaři usadili v **Podunajské** nížině. Prvním uherským králem se stal **Štěpán**.

2. a)–5, b)–1, c)–3, d)–2, e)–4.

3. Polský stát vznikl v 10. století mezi řekami **Odrou** a **Vislou**. Prvním doloženým polským knížetem byl **Měšek I.**, který přijal v Čechách **křesťanství**. Za manželku si vzal **Dobruvu**, dceru českého knížete **Boleslava I.** Jejich syn Boleslav **Chrabrý** byl korunován prvním polským králem, na čas dokonce obsadil **Prahu**. Po smrti Boleslava Chrabrého došlo k **úpadku** polského státu.

4. 1. Hnězdno, 2. Lech, 3. Maďaři, 4. Měšek, 5. Dobruva, 6. Štěpán, 7. Lechu, 8. Boleslav, Ota, 9. Metoděj, 10. Boleslav Chrabrý, 11. kočovníci; *tajenka*: zemědělství; ovoce, zeleniny.

strana 16

1. Pro germánské kmeny v severní Evropě se vžilo označení **Vikingové**. V západní Evropě se jim říkalo **Normané** („muži severu“). Severní Evropa **není** úrodná, rostou zde **husté lesy**. Z nich získávali Vikingové dřevo na stavbu **lodí** s **dračí** hlavou, kterým říkáme **drakkary**. Podnikali nájezdy podél evropského pobřeží, z nichž získávali válečnou kořist a nová **území**. Kolem r. 1000 doplula výprava Leifa Erikssona do **Severní Ameriky**.

2. 1. ano – V, 2. ne – I, 3. ne – N, 4. ano – L, 5. ne – A, 6. ano – N, 7. ano – D; *tajenka*: Vinland; Leif Eriksson (vůdce skupiny Vikingů).

1. Francouzské království vzniklo roku 987 ze **západofrancké říše**. Prvním francouzským králem se stal Hugo **Kapet**. Západofranckou říši napadali **Vikingové**, kteří zde zakládali osady. Západofrancký král proto udělil **Normandii** v léno jednomu vikinskému **náčelníkovi**, který měl zemi chránit před dalšími nájezdy. Normanský vévoda **Vilém Dobyvatel** se stal anglickým králem. Ve 4. století opustili Anglii **Římané** a zůstalo tu původní obyvatelstvo – především **Keltové**. Během stěhování národů přišly do Anglie **germánské kmeny** – **Anglové** a **Sasové**. V 8. století ovládli Britské ostrovy **Vikingové**, jejich nadvládu ukončil první anglický král **Alfréd Veliký**. Roku 1066 došlo k bojům o anglický trůn, z něhož vzešel vítězně normanský vévoda **Vilém Dobyvatel**, který zvítězil v bitvě u města **Hastings**.
2. **a) modře podtrženo:** Alfréd Veliký, Vilém Dobyvatel, Harald, Harold, Hastings; *červeně zakroužkováno:* Hugo Kapet, Paříž, západofrancká říše, Vilém Dobyvatel, Normandie; **b)** Vilém Dobyvatel – normanský vévoda, stal se králem Anglie.

strana 17

3. 1. drakkary, 2. Normandie, 3. Hugo Kapet, 4. Keltové, 5. Hastings, 6. Anglové, Sasové, 7. Vilém Dobyvatel, 8. Václav, 9. Alfréd Veliký; *tajenka:* Kapetovci; Huga Kapeta.
4. a). 5. b).
1. Nejstarším státem východních Slovanů byla **Kyjevská Rus**. Jejím zakladatelem byl kníže **Oleg** (z rodu **Rurikovců**). Významným panovníkem byl **Vladimír I.**, který přijal křesťanství z **byzantské říše**. Ve 12. století se rozpadla na malá knížectví.
2. 1. ano – R, 2. ano – U, 3. ne – R, 4. ano – I, 5. ne – K, 6. ne – O, 7. ano – V, 8. ano – C, 9. ano – I; *tajenka:* Rurikovci; Romanovci.

strana 18

1. Koncem 9. století vznikl český stát, v němž vládl rod **Přemyslovců**. Prvním doloženým českým knížetem byl **Bořivoj**. V místech Pražského hradu vybudoval kamenný **kostelík**. Po smrti Vratislava (syna Bořivoje) se měl vlády ujmout **Václav**. Místo něj zemi spravovala jeho matka **Drahomíra** a babička **Ludmila**, která vedla Václava ke **křesťanské víře**. Mezi oběma ženami docházelo ke sporům. Drahomíra nakonec nechala **Ludmilu** zabít. Aby se Čechy nestaly součástí východofrancké říše, začal Václav platit Jindřichu **Ptáčnickovi** poplatek za **mír**. S tím nesouhlasil Václavův bratr **Boleslav**, který nechal Václava zavraždit. Stalo se tak ve **Staré Boleslavi**.
2. 1. Ludmila, 2. Boleslav, 3. Bořivoj, 4. východofrancká, 5. Uhři, 6. Vratislav, 7. Drahomíra, 8. Jindřich Ptáčník, 9. papež, 10. císař; *tajenka:* Levý Hradec; Bořivoje, přemyslovského knížete.
3. 1. a) – S, 2. a) – T, 3. b) – Ř, 4. a) – Í, 5. b) – B, 6. c) – R, 7. a) – A; *tajenka:* stříbra; volů.

strana 19

1. Boleslav I. nechal razit první české mince – **stříbrné denáry**, pro poddané zavedl pravidelné **daně**. Rozšířil území českého knížectví **na východ**. Budoval hrady, z nichž nejznámější je **Vyšehrad**. Válčil s východofranckým králem **Otou I.**, pak ale uzavřeli příměří a Boleslav I. mu platil **poplatek** za **mír**. Nakonec se Boleslav I. a **Ota** vojensky spojili proti **Maďarům** a porazili je v roce 955 na řece **Lechu**. Za Boleslava II. bylo v Praze založeno **biskupství**. Druhým biskupem byl **Vojtěch** z rodu **Slavníkovců**. Během Boleslavovy vlády byl vyvražděn rod **Slavníkovců**.
2. 1. daně, 2. Dobra, 3. Slavníkovci, 4. Vojtěch, 5. denáry, 6. Vyšehrad, 7. Libice, 8. Měšek, 9. Boleslav II., 10. Ota I., 11. Ludmila, 12. Maďaři; *tajenka:* abatyše; představená kláštera; Mlada; Boleslava I.
3. **a)** a)–4, b)–5, c)–7, d)–6, e)–1, f)–9, g)–8, h)–2, i)–3; *tajenka:* Vratislav; **b)** např.: český kníže z rodu Přemyslovců, otec Václava a Boleslava; **c)** *Přemyslovci:* Bořivoj, Boleslav I., Boleslav II., Václav, Svyatopluk; **d)** Vojtěch; byl Slavníkovec.

strana 20

1. Po smrti Boleslava II. došlo ke sporům o moc mezi jeho **syny**. Oldřich dobyl od Poláků zpět **Moravu** a vytvořil pevné **soustátí** Čech a **Moravy**. Po **Oldřichově** smrti se stal vladařem kníže Břetislav, který se vydal na válečné tažení **do Polska**. Ve městě **Hnězdno** ukořistil ostatky svatého **Vojtěcha**, neboť chtěl povýšit pražské biskupství na **arcibiskupství**, což se mu **nepodařilo**. Zavedl první český **zákoník** a **nástupnický řád**, podle něhož měl vládnout nejstarší žijící **člen vládnoucího rodu**. To se **neosvědčilo**.
2. 1. Mojmír, 2. Oldřich, 3. Vojtěch, 4. biskupství, 5. Jaromír, 6. Bořivoj, 7. Drahomíra, 8. kníže, 9. stařešinský, 10. Hnězdno, 11. Slavníkovci; *tajenka:* Jitka, Božena; Břetislava; Oldřicha.
3. **a)** a)–4, b)–1, c)–3, d)–2, e)–5; **b)** Jitka.

strana 21

1. Prvním českým králem se stal **Vratislav II.**, který zasáhl do sporů císaře **Jindřicha IV.** s **papežem**. Tento královský titul byl **nedědičný**. Druhým českým králem byl **Vladislav II.**, který pomohl císaři **Fridrichu I.** Barbarossovi při obléhání severoitalského města **Milán**.

2. a)–6, b)–1, c)–4, d)–2, e)–5, f)–3.

3. **A. a)** Břetislav – unesl Jitku z kláštera; **b)** Václav – zabit bratrem ve Staré Boleslavi; **c)** Boleslav I. – zavedl pravidelné daně, **d)** Boleslav II. – založení pražského biskupství, **e)** Vratislav II. – nedědičný královský titul, **f)** Oldřich – dobyl od Poláků Moravu, **g)** Bořivoj – první panovník z rodu Přemyslovců.

B. 1. Bořivoj, 2. Václav, 3. Boleslav I., 4. Boleslav II., 5. Oldřich, 6. Břetislav, 7. Vratislav II.

strana 22

1. Románský sloh se rozšířil mezi **11.** a **13.** stoletím. Vycházel ze stavitelství starověkého **Říma**. Základním stavebním materiálem byl **kámen**. Zdi byly **mohutné**. Klenba byla podepřena silnými **sloupy**, okna byla **malá** a **půlkruhová**. K dalším prvkům románského slohu patří zdobené vchody – **portály**, a nástěnné malby – **fresky**. K románským církevním stavbám patří **rotunda** (malý kostel s kruhovým půdorysem) a **bazilika** (kostel obdélníkového půdorysu). Nejznámější rotundy najdeme v Praze na **Vyšehradě** nebo na hoře **Říp**. Nejznámější je bazilika svatého **Jiří** na **Pražském** hradě. Nejstarším románským **hradem** je Přimda. **Legendsy** jsou příběhy ze života svatých. Nejstarší kronika je **latinsky** psaná Kronika Čechů z 12. století, jejím autorem je **Kosmas**. Ve 14. století vznikla česky psaná **Dalimilova** kronika.

2. 1. bazilika, 2. rotunda.

3. Okno č. 3.

4. 1–d), 2–b), 3–c), 4–a).

strana 23

1. V 11. a 12. století **vzrostl** počet obyvatel. Úrodné oblasti v nížinách byly **přelidněné**. Lidé začali osidlovat neobydlené oblasti, mluvíme o **kolonizaci**. Obyvatelé vesnic platili svému vlastníkovu **poplatky**, noví osadníci od nich byli na čas **osvobozeni**. Museli vykácet nebo vypálit les; vypálení lesa říkáme **žďáření**. Popel sloužil jako **hnojivo**, dřevo se užívalo na stavbu **domů**. Hlavní stavby ve vesnici byly **kostel**, **kovárna** a **krčma**. V některých vesnicích měli svá sídla – **tvrze** – nižší šlechtici.

2. 1. ne – V, 2. ano – O, 3. ne – D, 4. ano – N, 5. ano – Í, 6. ne – M, 7. ano – L, 8. ne – Ý, 9. ne – N; *tajenka*: vodní mlýn.

3. V čele vesnice stál **rychtář**. Vesničané odváděli panovníkovi **daně**, šlechtě **poplatky** a různé **dávky**, církvi **desátek**. Domy na vesnici měly tři místnosti: **siň**, **obytnou místnost** a **komoru**. Ve 12. a 13. století se obdělávaná půda rozdělila na **třetiny**, tento způsob nazýváme **trojpolní** hospodaření. Jedna třetina se osévala na podzim – **ozim**, druhá třetina se osévala na jaře – **jařina**, a třetí část byl **úhor**, který sloužil jako pastvina.

strana 24

4. 1. kříž, 2. žďáření, 3. rychtář, 4. tvrz, 5. kolonizace, 6. truhla, 7. kostel, 8. desátky, 9. jařina, 10. úhor, 11. trojpolní, 12. klučení, 13. jizba, 14. rotunda; *tajenka*: Žďár, Lhota, Újezd; např.: žďár od žďáření, lhota od lhůta (tedy doba, po kterou se promíjely určité povinnosti obyvatelům vůči vrchnosti po založení vesnice), újezd od jezdit (újezdy vznikaly podle starého českého práva pomocí svědků, kteří objetím na koních za stanovenou dobu vyznačili hranici zalesněného a málo osídleného území pro založení vesnice).

1. Středověké hrady se stavěly ze **dřeva** na **vyvýšeném** místě. Sloužily k **ochraně** hranic a majetku. Hrady byly **správnými** centry kraje. Podle toho, komu patřily, rozlišujeme hrady **královské** a **šlechtické**. Krále na hradě v době jeho nepřítomnosti zastupoval **purkrabí**. Na hradech se pořádaly **hostiny**, na kterých se jedlo **rukama**. Součástí hostin byla **vystoupení** dvorních i potulných umělců. Oblíbenou zábavou byly rytířské **turnaje** a **lov** zvěře.

2. a) hradby, b) padací most, c) brány s mříží, d) hradní příkop.

3. 1. útočištní věž, 2. hradní palác, 3. kaple, 4. studna, 5. hradební věž (bašta), 6. padací most, 7. věžová brána, 8. hradba, 9. cimbuří.

strana 25

4. a) Špilberk, b) Bítov, c) Karlštejn, d) Loket, e) Bezděz, f) Bouzov, g) Pernštejn, h) Křivoklát.

1. Středověké město bylo středisko **řemesel** a **obchodu**. Města vznikala na křižovatkách **obchodních** cest, u **brodů** řek a v blízkosti **hradů**. Podle toho, kdo město založil, rozlišujeme města **královská** (založená panovníkem) a **poddanská** (založená **šlechtou** nebo církví). Města odváděla svým majitelům **poplatky**. K nejbohatším městům patřila **horní** města (např. **Kutná Hora**, **Jihlava**), v jejichž blízkosti se těžily **nerostné** suroviny, zejména **stříbro**. Město řídila městská **rada**, složená z **konšelů**. V čele města byl **purkmistr**. Město chránily **hradby**, nejdůležitějšími budovami byly kostel a **radnice**, kde zasedala městská **rada**. Hygienické podmínky byly ve městech **špatné**, chyběl vodovod a **kanalizace**.

2. 1. konšelů, 2. brod, 3. poddanská, 4. věnná, 5. purkmistr, 6. horní, 7. radnice; *tajenka*: lokátor; hledala vhodné místo pro vznik města.

strana 26

3. **A.** a) soudní – právo soudit místní měšťany; b) hrdelní – právo popravovat místní zločince, c) milové – cizí řemeslník nesměl v okruhu jedné míle od města prodávat svoje zboží, d) trhové – právo konat trhy a jarmarky; **B.** várečné – právo vařit a prodávat pivo, právo postavit hradby (kolem města k jeho ochraně).
4. **a)** a) hradby, b) kanalizace, c) brány, d) vodovod, e) radnice, f) kašna, g) kostel, h) hostinec; **b)** kanalizace a vodovod.
5. Podle práv dělíme měšťany na **plnoprávné** (mohli zastávat **úřady**, museli platit **daně** a chránit město) a **neplnoprávné** občany (nemohli se stát **úředníky**). Podle majetku měšťany dělíme na **patricije**, střední vrstvu a **chudinu**. Zvláštní skupinu obyvatel měst tvořili **Židé**, kteří žili ve vlastních čtvrtích. Měli zakázáno vlastnit **půdu** a provozovat **řemeslo**. Živili se jako **obchodníci** a finančníci. Docházelo k násilným akcím proti nim – **pogromům**. Cech bylo sdružení **řemeslníků** jednoho **odvětví** ve městě. Dohlížel na **kvalitu** a **cenu** výrobků a chránil řemeslníky před **konkurencí**.
6. 1. Kutná Hora, 2. pogromy, 3. várečné, 4. kolonizace, 5. brána, 6. cechy, 7. koňšelé, 8. Mělník, 9. Jihlava, 10. kostel, 11. patriciové, 12. hradba; *tajenka*: tovaryš je učedník, který se vyučil určitému řemeslu; mistr je tovaryš, který vykonal předepsané zkoušky a vlastnil dílnu.

strana 27

7. tovaryš, jařiny, purkmistr, desátky, chomout, ozimy, síň, úhor, kolonizace, trojpolní, brány, tvrz, mistr, koňšel, Jihlava, rychtář, cech.
8. 1. ne – G, 2. ano – H, 3. ne – E, 4. ano – T, 5. ano – T, 6. ano – O; *tajenka*: ghetto.
9. **a)** Břetislav, nepatří: Ludmila, **b)** Boleslav, nepatří: biskupství, **c)** Vladislav II., nepatří: pomohl Otovi proti Maďarům, **d)** Václav I., nepatří: matka Ludmila.
10. **A.** a) Boleslav II. – 4, b) Bořivoj – 1, c) Oldřich – 2, d) Vratislav II. – 3; a) Mojmir – 3, b) Rastislav – 4, c) Sámó – 1, d) Svatopluk – 2; **B.** Sámó – např. nebyl Slovan, spadá do doby před vznikem prvního státního útvaru na našem území.

strana 28

1. Křížové výpravy vyhlášoval **papež** proti **pohanům**, muslimům a **kacířům**. Symbolem křížových výprav byl **kříž**. Vojákům se říkalo **křížáci**. První křížová výprava byla vyhlášena roku 1095 s cílem dobýt **Palestinu** a osvobodit místa posvátná pro **křesťany** z rukou **muslimů**. Palestinu v 11. stol. **Turci**, kteří bránili **křesťanům** navštěvovat **Ježíšův** hrob. První křížová výprava **byla** úspěšná, křížákům se **podařilo** dobýt **Jeruzalém**, nejvýznamnější město Palestiny.
2. 1. ne – RY, 2. ne – TÍ, 3. ano – ŘS, 4. ano – KÉ, 5. ne – ŘÁ, 6. ano – DY; *tajenka*: rytířské řády; např.: templáři, johanité.
1. Mongolové (též **Tataři**) byl **kočovní** národ pocházející ze střední **Asie**. Na počátku 13. století sjednotil mongolské kmeny **Čingischán**. Mongolové podnikali tažení např. do **Číny**, na **Kyjevskou Rus** i do Evropy. Na Moravě se jim postavil český král **Václav I.** Po smrti **Čingischána** opustili Evropu a říše se postupně **rozpadla**. Turci pocházeli ze **stepí** Střední Asie. V 10. a 11. století pronikali na území **arabské říše**, kde přijali **islám**. V 11. století se zmocnili **Jeruzaléma**, města posvátného pro křesťany a papež proti nim vyhlásil **křížovou výpravu**. Kolem roku 1300 na obranu proti Mongolům sjednotil tureckého kmeny **Osman**, podle něhož se říše nazvala **osmanská**. Roku 1453 dobyli Turci **Konstantinopol**, dnešní **Istanbul**. Roku 1526 v bitvě u **Moháče** Turci porazili **Ludvíka Jagellonského** a zmocnili se **Uher**.

strana 29

2. a)–3, b)–6, c)–2, d)–4, e)–5, f)–1.
3. 476 – 5, 863 – 4, 935 – 3, 955 – 6, 1453 – 1, 1526 – 2.
1. Stoletá válka je válečný konflikt mezi **Anglií** a **Francií**. Příčinou sporu bylo to, že Angličané ovládali ve Francii část území zvaného **Normandie**. Roku 1346 došlo k bitvě u **Kresčaku**, v níž byl zabit český král **Jan Lucemburský**, který bojoval na straně **Francie**. Konflikt skončil příměřím, Angličané byli vytlačeni na **britské ostrovy**.
1. Papežské schizma je situace, kdy v čele církve stojí dva **papežové**, jeden v **Římě** a druhý v Avignonu. Schizma se podařilo vyřešit na koncilu v **Kostnici**, který svolal král **Zikmund Lucemburský**. Zde byl zvolen nový papež a tři předchozí papežové **odstoupili**.
2. 1. Ludvík Jagellonský, 2. Moháče, 3. Zlatá horda, 4. Tataři, 5. Čingischán, 6. osmanská říše, 7. Václav I., 8. schizma, 9. Kresčaku, 10. Anglie, Francie, 11. Zikmund, 12. sultán; *tajenka*: Johanka z Arku.

strana 30

1. **Přemysl Otakar I.** získal roku 1212 od císaře Fridricha II. **Zlatou bulu sicilskou**, která zaručovala **dědičný královský** titul. Dědicem královské koruny měl být **nejstarší** syn panovníka. Novým znakem Českého království se stal stříbrný dvouocasý **lev** v **červeném** poli.

Za Václava I. byla objevena ložiska **stříbra** v **Jihlavě**. Protože bylo pohraničí **málo** osídlené, zval do země **kolo-nisty**, především z **Německa**. Podařilo se mu zadržet **mongolské** vojsko, které táhlo na **Vídeň**. Během Václavovy vlády **rostla** moc šlechty, ta proti panovníkovi **povstala**. Václav I. dal vůdce povstalců **popravit**. Václavova sestra **Anežka** založila **klášter** a **špitál** Na Františku.

2. a) Václav II., b) Václav I., c) Přemysl Otakar I., d) Anežka.
3. A. b), B. b), C. b), D. a), E. b), F. a), G. a).

strana 31

1. Přemysl Otakar II. je nazýván „králem **železným** a **zlatým**“, pro svoji udatnost v boji, tvrdou vládu a díky svému **bohatství**. K českým zemím připojil **Rakousko**, dočasně Chebsko, **Korutany** a další území. Český stát tak sahál až k **Jaderskému** moři. Snažil se získat titul **římského** krále, ten ale získal **Rudolf Habsburský**. Přemysl Otakar II. Rudolfovu volbu říšským králem **neuznal**. Rudolf donutil Přemysla vzdát se nově získaných území. Roku 1278 byl Přemysl Otakar II. zabit v bitvě na **Moravském poli**. Po jeho smrti zem drancovala vojska Oty **Braniborského** (poručníka královny Václava).
2. 1. Ota Braniborský, 2. šlechta, 3. Rudolf, 4. stříbro, 5. Němci, 6. Chebsko, 7. Rakousko, 8. Moravském poli, 9. Anežka, 10. Břetislav, 11. železný a zlatý, 12. Mongoly, 13. Zlatá bula sicilská; *tajenka*: Bedřich Smetana; Braniboři v Čechách.
1. Po smrti Přemysla Otakara II. spravoval českou zemi **Ota Braniborský**. Ten Přemyslova syna **Václava II.** uvěznil a propustil ho až když za něho česká **šlechta** zaplatila **výkupné**. Václavovi s vládou pomáhal **Záviš** z Falkenštejna, kterého pak nechal **popravit**. V **Kutné Hoře** se byla objevena nová ložiska **stříbra**. Václav II. začal razit **pražské groše** a zřídil královskou mincovnu. Roku 1300 se nechal korunovat **polským králem** a roku 1301 získal pro svého syna **uherskou korunu**. Václav III. se ujal vlády mladý. Nebyl schopen vládnout ve třech zemích, proto se vzdal **Uher**. Během cesty na vojenskou výpravu do **Polska** byl roku 1306 zavražděn v **Olomouci**.

strana 32

2. 1. Přemysl Otakar II. – 1 koruna (byl českým králem)), 2. Václav II. (český král, polský král), 3. Václav III. (český, polský a uherský král).
3. 863 – 5 – d), 955 – 1 – e), 973 – 2 – g), 1212 – 3 – a), 1278 – 4 – f), 1301 – 6 – c), 1306 – 7 – b).
4. 1. Falkenštejna, 2. Olomouci, 3. Ota Braniborský, 4. Vlašský dvůr, 5. Moravském poli, 6. železný a zlatý, 7. pražský groš, 8. uherskou, 9. Jaderskému, 10. Čingischán, 11. Polska, 12. Kutná Hora; *tajenka*: Eliška Rejčka; Václava II., po jeho smrti Rudolfa Habsburského.
5. a) Václav III., nepatří: cesta do Uher, b) Václav II. nepatří: pro sebe uherskou korunu, c) Přemysl Otakar II., nepatří: získal Uhry, d) Václav I., nepatří: stříbro v Kutné Hoře, e) Přemysl Otakar I., nepatří: Karel Veliký.

strana 33

1. Po smrti Václava III. vymřela královská větev **Přemyslovců** po meči, neboť zemřel **poslední mužský** potomek. Po 4 letech sporů o trůn byl králem zvolen **Jan Lucemburský**, který si vzal za ženu sestru Václava III. **Elišku Přemyslovnu**. V době bojů o trůn posílila moc **šlechty**, která se snažila omezit moc **panovníka**, což se Janovi nelíbilo. Kvůli neshodám se **šlechtou** a s **manželkou** se do Čech vracel jen, když potřeboval **peníze**, proto se mu říká „král **cizinec**“. V Evropě byl považován za výborného diplomata a **válečníka**. K Českému království připojil **Horní Lužici**, část **Slezska** a definitivně i **Chebsko**. Svému synu **Karlovi IV.** pomohl získat titul **římského** krále. Zemřel v bitvě u **Kresčaku**, kde bojoval ve **stoleté** válce na straně **Francie**.
2. 1. ne – EL, 2. ano – IŠ, 3. ano – KA, 4. ne – PO, 5. ne – MO, 6. ano – ŘA, 7. ne – NS, 8. ne – KÁ; *tajenka*: Eliška Pomořanská; manželka českého krále Karla IV.
3. 1 – Braniborsko, 2 – Dolní Lužice, 3 – Horní Lužice, 4 – Slezsko, 5 – Chebsko, 6 – Horní Falc, 7 – České království, 8 – Moravské markrabství.

strana 34

1. Karel IV. byl synem **Jana Lucemburského** a **Elišky Přemyslovny**. Byl vychován ve **Francii**. Správy Českých zemí se ujal roku 1334 jako **markrabě moravský**. V roce 1344 bylo povýšeno pražské biskupství na **arcibiskupství**. Roku 1346 byl Karel IV. zvolen **římským** králem, roku 1347 byl korunován **českým králem** a roku 1355 byl korunován římským **císařem**. Do Prahy si pozval stavitele **Matyáše** z Arrasu. Dal postavit **katedrálu/Chrám** svatého Víta, dnešní Karlův **most**, hrad **Karlštejn** a **Nové Město pražské**. Roku 1348 založil v Praze **univerzitu**. Soustátí, jemuž vládl, se nazývalo **země Koruny české**, jeho součástí bylo **České** království, **Moravské** markrabství, **Slezsko**, **Chebsko**, **Horní** a **Dolní** Lužice, **Horní Falc** a **Braniborsko**.
2. 1. Braniborsko, 2. Otec vlasti, 3. Matyáš z Arrasu, 4. Francii, 5. Lucemburkové, 6. svatováclavská, 7. Arnošt z Pardubic, 8. Vita Caroli, 9. Eliška Přemyslovna, 10. Karlštejn, 11. Olomouc, 12. cizinec, 13. Kresčaku; *tajenka*: Blanka z Valois; manželka českého krále Karla IV.
3. a) Karel IV., b) Eliška Přemyslovna, c) Jan Lucemburský.

strana 35

1. Václav IV. byl od dětství připravován na **vladařské** povinnosti, ve dvou letech byl korunován **českým** králem, později **římským** králem, císařem se **nestal**. Za jeho vlády zasáhla zemi epidemie **moru**. Václav IV. měl spory se **šlechtou**, **církví** i bratrem **Zikmundem**. Vydal Dekret **kutnohorský**, který měnil počet hlasů na pražské **uni-verzitě** ve prospěch **Čechů**.
2. 1. Karel IV., 2. lov, 3. Zikmund, 4. Jan z Pomuku, 5. Jan z Jenštejna, 6. církvi; *tajenka*: Ivinec.
3. A. a)–2, b)–1, c)–4, d)–6, e)–3, f)–5; B. *pravdivá tvrzení*: a), b), d), f), g), h); Zuzana.
1. Zikmund Lucemburský byl **mladším** bratrem **Václava IV.** Díky sňatku se stal **uherským** králem. Roku 1400 byl zvolen **římským** králem. Po smrti Václava IV. byl jediným dědicem **Českého** království. Během **křížové** výpravy proti **husitským** Čechům se nechal roku 1420 korunovat **českým** králem. O rok později byla korunovace prohlášena za **neplatnou**. Zikmund byl uznán českým králem až po **husitských** válkách. Jeho smrtí vymřel rod Lucemburků po **meči**.

strana 36

1. Na počátku 15. století se objevovaly snahy o nápravu **církve**. Významným kritikem církve byl **Jan Hus**, který kázal v **Betlémské kapli** a působil jako **mistr** na **pražské** univerzitě. Kritizoval hlavně **bohatství** církve a prodej **odpustků**. Byl pozván na koncil do **Kostnice**, aby obhájil své učení. Zde po něm chtěli, aby své učení **odvolal**; to Hus **odmítl**, a proto byl 6. 7. 1415 **upálen**. Husova smrt reformní hnutí **posílila**. Přívrženci reformy se nazývali **husité**, jejich symbolem byl **kalich**. Podnětem k rozpoutání husitských válek byla 1. pražská **defenestrace** (vyhození konšelů z oken **Staroměstské** radnice). Husity dělíme na **radikální** a **umírněné**. Husitský program **Čtyři pražské** artikuly zahrnoval **svobodné** kázání, přijímání pod **obojí**, odnětí **majetku** církvi a spravedlivé a rovné trestání těžkých **hříchů**.
2. *Chybná tvrzení*: a), c), d), f); *oprava tvrzení*: a) Hus měl své příznivce mezi **všemi vrstvami** obyvatel. c) Pražská defenestrace byla důsledkem radikálního kázání Jana Želivského. d) Několik konšelů na následky 1. pražské defenestrace zemřelo. f) Husitská revoluce měla v Čechách větší podporu než na Moravě.
3. 1. Kutná Hora, 2. Tábor, 3. odpustků, 4. defenestrace, 5. Kostnice, 6. Jan Želivský, 7. koncil, 8. rektor, 9. kaple Betlémská, 10. umírnění, 11. kališníci, 12. Budapešť, 13. radikálové, 14. Václav IV., 15. artikuly; *tajenka*: houfnice, píšťala; palné zbraně používané husity.

strana 37

4. Proti husitům bylo vedeno pět **křížových výprav**, všechny skončily neúspěchem **křížáků**. V čele husitů stál **Jan Žižka**. Po jeho smrti vedl husitská vojska **Prokop Holý**. Časem docházelo mezi husity ke sporům. Spojením umírněných husitů s katolickou šlechtou vznikla **panská jednota**, která porazila **radikální** husity v bitvě u **Lipan** roku 1434. Touto bitvou husitské války skončily. Díky jihlavským kompaktátům se stal roku 1436 českým králem **Zikmund Lucemburský** a v Čechách bylo povoleno přijímání pod **obojí**. Husitské války vedly k všeobecnému hospodářskému a kulturnímu **úpadku** Českých zemí a k oslabení moci **katolické** církve.
5. 1. Kostnice, 2. Přibyslav, 3. Sudoměře, 4. Lipan, 5. Jan, 6. kompaktáta, 7. Zikmund, 8. vozové hradby, 9. Vítkov, 10. Prokop Holý, 11. panská jednota, 12. Kresčaku; *tajenka*: Sion, Jan Roháč.
6. 1–b), 2–a), 3–e), 4–c), 5–f), 6–d).
7. ano.
8. *pravdivá tvrzení*: a), c), d), f), g), i), j); *tajenka*: hejtman.

strana 38

1. Po Zikmundovi se stal českým králem Albrecht **Habsburský** a po něm Ladislav Pohrobek. České země do jeho dospělosti spravoval zemský **sněm** a spolky **šlechticů** a měšťanů v čele s **hejtmanem**. Nejznámější hejtman a správce země byl **Jiří z Poděbrad**. Ten byl po náhlé smrti Ladislava **Pohrobka** zvolen králem. Byl to první král z řady české **šlechty**. Říká se mu král **dvojího** lidu, protože dbal na poklidné soužití katolíků a **kališníků**. To se nelíbilo **papeži** a proti Čechům vyhlásil **křížovou výpravu** v čele s uherským králem **Matyášem Korvínem**. Ten v bitvě u **Vilémova** prohrál. Přesto se nechal **katolickou** šlechtou zvolit českým králem. Aby zachoval celistvost země, nabídl Jiří český trůn polskému panovnickému rodu **Jagellonců**. Za vlády Jiřího z Poděbrad vznikla v Čechách církev **Jednota bratrská**, jejím zakladatelem byl Petr **Chelčický**.
2. 1. Jednota bratrská, 2. Čechy, Uhry, Rakousko, 3. Lipany, 4. Albrecht, 5. Turkům, 6. Ladislav Pohrobek, 7. kacíře, 8. dvojího lidu, 9. hejtmani, 10. Chelčického, 11. Jagellonců, 12. Matyáš Korvín; *tajenka*: bratr Paleček; dvorní šašek a rádce krále Jiřího z Poděbrad.
3. *Oprava chyb*: a) Albrecht Habsburský byl **zetěm** Zikmunda Lucemburského. b) Ladislav Pohrobek **nebyl** zavražděn Jiřím z Poděbrad. c) Jiří z Poděbrad se snažil o **dodržování** basilejských kompaktát. d) Křížovou výpravu proti Čechům vedl **uherský** král Matyáš Korvín. e) Jiří z Poděbrad **zvítězil** v bitvě u Vilémova s Matyášem Kor-

- vínem. f) Matyáš Korvín byl v Olomouci korunován **katolíky** českým králem. g) Jiří z Poděbrad doporučil jako svého nástupce **Vladislava Jagellonského**. h) Základem učení Jednoty bratrské je **neodporovat zlu násilím**.
4. Snahou vytvořit tzv. všeobecnou mírovou organizaci, tedy k spojit evropské státy v boji proti Turkům, státy se měly také zavázat, že mezi sebou už nebudou bojovat.

strana 39

1. Po smrti Jiřího z Poděbrad měly České země **dva** krále, v Čechách vládl **Vladislav Jagellonský**, na Moravě, ve **Slezsku** a v **Lužici** vládl Matyáš **Korvín**. Po jeho smrti a převzal vládu v celém soustátí **Vladislav Jagellonský**, který byl zvolen i **uherským** králem. Moc šlechty **rostla** na úkor krále. Spory mezi katolíky a **kališníky** vyřešil **kutnohorský náboženský smír**. Ke sporům mezi městy a šlechtou docházelo kvůli **Vladislavskému** zřízení **zemskému**, které zbavovalo města možnosti **hlasovat** na zemském sněmu. K nejznámějším stavbám pozdní gotiky patří **Vladislavský sál**. Ludvík Jagellonský ukončil spory mezi šlechtou a městy **Svatováclavskou** smlouvou, města dostala **hlas** na zemském sněmu a šlechta mohla **podnikat**, např. v **rybníkářství** a **pivovarnictví**. Roku 1526 zemřel Ludvík Jagellonský v bitvě u **Moháče**, kde bojoval proti **Turkům**.
2. Čechy – 4, Dolní Lužice – 1, Slezsko – 3, Horní Lužice – 2, Morava – 5, Uhry – 6.
3. 1. Jagellonců, 2. Lužice, Morava, Slezsko, 3. rybníkářství, 4. Budín, 5. Jednota bratrská, 6. Matyáš Korvín, 7. Turky, 8. Moháče, 9. dvojího lidu, 10. pivovarnictví; *tajenka*: Jakub Krčín – český rybníkář.

strana 40

4. A. a)–4, b)–1, c)–5, d)–3, e)–2; B. Ludvík Jagellonský; C. při ústupu z bitvy u Moháče (v Uhrách) roku 1526.
5. 1–b), 2–e), 3–f), 4–a), 5–d), 6–c).
1. V polovině 12. století vznikl ve **Francii** **gotický** sloh. K základním znakům patří: **vysoké** stavby, **lomený** oblouk, **křížová žebrová** klenba, složitý opěrný systém pilířů a oblouků a **zdobné** prvky. Ke zdobným prvkům patřila například okna s **vitráží** (barevná mozaiková výplň) a portál (zdobený vchod). Mezi gotické církevní stavby patří **kostely**, **chrámy** a **kláštery**. Tyto stavby jsou **více** prostorné a **méně** masivní než ty románské. K rozvoji gotické architektury u nás došlo za vlády **Karla IV.** K významným stavbám patří katedrála svatého **Víta** v **Praze** a chrám svaté **Barbory** v **Kutné Hoře**. K nejznámějším stavitelům patří **Matyáš** z Arrasu a Petr **Parlér**. Mezi světské stavby řadíme např. **hrady/radnice/mosty**. K nejznámějším hradům patří **Karlštejn**, **Zvíkov/Bezděz**. Obrazům panny Marie s Ježíškem se říká **madony**, sousoší či obrazy panny Marie s ukřižovaným tělem Ježíše jsou tzv. **piety**.
2. a) chrám sv. Barbory, b) Karlštejn, c) Prašná brána, d) katedrála svatého Víta.

strana 41

1. Novověk je spjat s několika významnými událostmi, např. s „objevením“ **Ameriky** (1492) Kryštofem **Kolumbem**, nástupem **Habsburků** na český trůn (1526), zdokonalením **knihtisku**, šířením humanismu a **renesance**, reformami **katolické** církve. Největší změnou v zemědělství bylo zavedení **střídavého** hospodaření. K pohánění strojů se používalo **vodní kolo** a vznikaly první **vysoké** pece. V textilní výrobě vznikaly **manufaktury**, které nahradily **řemeslnické** dílny. Roku 1453 po dobytí **Konstantinopole** začali **Turci** vybírat **poplatek** za průjezd černomořskými **úžinami**. Evropané proto hledali nové cesty do **Asie**. V 15. století došlo k **rozvoji** mořeplavby. Mezi námořníky se rozšiřovaly **mapy**, užíval se **kompas** a astroláb.
2. 1. manufaktura, 2. střídavé, 3. Turci, 4. pícniny, 5. kosa, 6. Petr Parlér, 7. vodní kolo, 8. Kolumbus, 9. Habsburkové; *tajenka*: Marco Polo; cestovatel.
1. Prvními moderními mořeplavci byli **Benátčané** a Janované. Portugalec Bartolomeo Diaz doplul roku 1487 k **nejjižnějšímu** cípu **Afriky**, který se nazývá mys **Dobré naděje**. Roku 1492 doplul **Kryštof Kolumbus** do Severní **Ameriky**. Byl však přesvědčen, že doplul do **Indie**, proto místní obyvatele nazval **indiáni**. Jako první do **Indie** doplul Portugalec Vasco da Gama. Výprava Španěla Fernãa de Magalhãese obeplula **svět**. Mezi námořní velmoci patřily státy **Španělsko**, **Portugalsko**, **Anglie** a **Francie**. Z Ameriky do Evropy byly přivezeny nové plodiny, např. **kukuřice**, **brambory**, **tabák** a **rajčata/kaučuk**. Evropané vyvrátili říši **Aztéků** a **Inků**.

strana 42

2. *žlutá*: Bartolomeo Diaz – mys Dobré naděje; *zelená*: Fernão de Magalhãese – cesta kolem světa; *červená*: Kryštof Kolumbus – ostrovy při pobřeží Severní Ameriky; *fialová*: Vasco da Gama – Indie.
3. 1. ano – S, 2. ano – A, 3. ne – N, 4. ano – T, 5. ne – A, 6. ne – M, 7. ano – A, 8. ano – R, 9. ne – I, 10. ano – A; *tajenka*: Santa Maria.
4. a) Vasco da Gama, b) Fernão de Magalhães, c) Jindřich Mořeplavec.

strana 43

1. Reformace usilovala o **nápravu** katolické církve, která nežila podle zásad obsažených v **Bibli** a kupčila s **odpustky**. Byly zakládány protestantské (též **evangelické**) církve, např. **luteránská** (v Německu), **kalvínská** (ve

- Švýcarsku, ve **Francii** si její příslušníci říkali **hugenoti**) a **anglikánská** (v Anglii). Protestanti odmítali autoritu **papeže**, jedinou autoritou pro ně byla **Bible**. Spory mezi katolíky a protestanty vedly k **náboženským** válkám, které ukončil císař **Karel V.** tzv. **augsburským** mírem. Šlechta si **mohla** náboženství vybrat a poddaní museli vyznávat víru své **vrchnosti**. Mezi katolické státy patřily **Španělsko** a **habsburská** monarchie. Cílem katolické církve bylo zamezit šíření **protestantských** církví. K šíření katolické víry přispěl **jezuitský** řád.
- Německo – katolické, luteránské; Španělsko – katolické; Anglie – anglikánské, katolické; Švýcarsko – kalvínské, katolické; habsburská monarchie – katolické, luteránské, Jednota bratrská.
 - a)–4, b)–3, c)–2, d)–1.
 1. augsburský, 2. evangelické, 3. luteráni, 4. reformace, 5. papež, 6. Španělsko, 7. patriarcha, 8. Bible, 9. kalvinisté, 10. hugenoti, 11. manufaktura; *tajenka*: Klementinum; jezuitská kolej.

strana 44

- Roku 1469 vzniklo **Španělsko** po sňatku **Ferdinanda Aragonského** a Isabely **Kastilské**. V roce 1492 padla poslední **muslimská** pevnost ve Španělsku. 16. století nazýváme **zlatým** věkem Španělska, které bohatlo díky koloniím v **Jižní** a **Střední** Americe. Karel I. byl prvním z dynastie **Habsburků** na španělském trůnu. Byl i **císařem** ve Svaté říši římské jako **Karel V.** Podporoval **katolické** náboženství. Ve Svaté říši římské však vyhlásil **augsburský** mír, který zaručoval náboženskou **svobodu**. Potlačil moc **šlechty** a rušil výsady **měst**, což vedlo k nepokojům. Kvůli neúspěchům se nakonec vzdal vlády ve **Španělsku** i ve **Svaté říši římské**.
1. císař, 2. Kastilie, Aragonie, 3. reformace, 4. Habsburkové, 5. Isabela Kastilská, 6. Jižní, Střední Amerika, 7. zlatý věk, 8. Nizozemí, 9. augsburský; *tajenka*: Cervantes; španělský; Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha; u Lepanta.
- Po odstoupení Karla V. se stal císařem jeho bratr **Ferdinand I.** Habsburský, který vládl v **Rakousku**, v **Uhrách** a v zemích **Koruny** české. Karlův syn **Filip** převzal vládu ve **Španělsku** a v **Nizozemí**. Vznikly dvě větve Habsburků: **španělská** a **rakouská**. Filip II. vládl **nejmocnějšímu** státu své doby. Měl nákladný královský **dvůr**. Navíc ztratil **Severní Nizozemí**, což vedlo k **zhroucení** španělského hospodářství. Na moři Španělsko předstihla **Anglie**. Kladem Filipovy vlády bylo vítězství nad **Turky** v námořní bitvě u **Lepanta** roku 1571.

strana 45

- chybná tvrzení*: c), d), e), f), h); *oprava*: c) Filip II **neuhájil** prvenství na moři před Anglií. d) Španělsko mělo své kolonie v **Jižní** a **Střední** Americe. e) **Filip II.** porazil roku 1571 Turky u Lepanta. f) Filip II. **ztratil** bohaté Severní Nizozemí. h) Válčení s Tureckem bylo pro Španělsko **velmi nákladné**.
- Nizozemí bylo v 16. století jednou z **nejrozvinutějších** zemí Evropy. Jeho bohatství pocházelo z námořního **obchodu**, stavby **lodí** a textilních **manufaktur**. Nizozemí pařilo **Habsburkům**, kteří Nizozemce **utiskovali**. Dalším problémem bylo **náboženství**; na severu Nizozemí se šířil **kalvinismus**. Filip II. pronásledoval **kalvinisty**, což vedlo k **povstání** nizozemské šlechty v čele s **Vilémem Oranžským**. Povstání na severu bylo úspěšné, takže **španělský** král byl sesazen a v severním Nizozemí byla vyhlášena **republika**. **Katolické** jižní Nizozemí, dnešní **Belgie**, **zůstalo** součástí Španělska.
1. ne – I, 2. ano – N, 3. ne – K, 4. ano – V, 5. ne – I, 6. ne – Z, 7. ano – I, 8. ano – C, 9. ano – E; *tajenka*: inkvizice; vyhledávání a trestání kacířů.

strana 46

- a)** nekatolické, **b)** porazilo anglické loďstvo 1588, **c)** porážka v bitvě u Lepanta, **d)** nezávislost na Francii, **e)** dnešní Belgie, **f)** boj s jižním Nizozemím.
- Po stoleté válce v Anglii soupeřily **dva** rody o to, kdo usedne na královský **trůn**. Této válce se říká válka **růží**, protože oba rody měly ve znaku **růži**. **Jindřich VIII.** Tudor založil **anglikánskou** církev, jejíž hlavou byl anglický **král**. Pronásledoval **katolickou** církev, rušil **kláštery**, zabavoval jejich **majetek** a církevní půdu využíval pro chov **ovcí**, vlnu potřeboval pro textilní **manufaktury**. Za vlády Jindřichovy dcery **Alžběty** došlo k **rozkvětu** Anglie, zastavila totiž pronásledování katolíků a dbala o rozvoj **hospodářství**. Alžběta podporovala **korzáry** (piráty), kteří přepadali **španělské** lodě. V námořní bitvě v **Lamanšském** průlivu Angličané roku 1588 **zvítězili** nad Španěly. Anglie se stala **námořní** velmocí a začala s kolonizací **Severní** Ameriky.
- a)** korzáři – piráti v Anglii, **b)** Tudorovci – vládnoucí rod v Anglii do roku 1603, **c)** anglikáni – příslušníci protestantské církve založené v Anglii králem Jindřichem VIII.
1. Oranžský, 2. Jindřich, 3. Španělsko, 4. válka růží, 5. Alžběta, 6. ovce, 7. katolíky, 8. textilní, 9. Yorkové, 10. anglikánská, 11. Tudorovců, 12. loďstvo, 13. korzáři; *tajenka*: Anna Boleynová; 2.: Jindřicha VIII.; popravit.

strana 47

- Francouzští kalvinisté se nazývali **hugenoti**. Spory mezi nimi a **katolíky** vyústily v náboženskou **válku**. K vyvraždění mnoha hugenotů došlo během **bartolomějské** noci (23.–24. srpna) 1572, kdy se konala oslava králov-

ské **svatby**. Po vymření panovnického rodu Valois nastoupili na trůn **Bourboni**. Jindřich IV. Navarrský roku 1598 vydal edikt **nantský**, který zaručoval náboženskou svobodu pro **hugenoty**. Nastalo období hospodářského **rozvoje** Francie. Díky silnému **lodřtvu** získala Francie kolonie v **Severní Americe**.

1. anglikánská, 2. Alžběta, 3. bartolomějská, 4. Vilém Oranžský, 5. edikt nantský, 6. hugenoti, 7. Jindřich Navarrský, 8. Španělsko, 9. Nizozemí, 10. manufaktura, 11. Habsburkové; *tajenka*: kalvinismus; jeden z nejvýznamnějších protestantských náboženských proudů, vychází z učení Jana Kalvína.
3. Alžběta I. – A, Karel V. – Š, kalvinisté – F, N, Bourboni – F, bitva u Lepanta – Š, Filip. II – Š, Vilém Oranžský – N, bartolomějská noc – F, Habsburkové – N, Š, chov ovcí – A, Jindřich VIII. – A, anglikáni – A, kolonie ve Střední a Jižní Americe – Š, Stuartovci – A, Jindřich Navarrský – F, válka růží – A, hugenoti – F, korzáři – A, Tudorovci – A, Kastilie, Aragonie – Š.
4. a) Anglie, b) Francie, c) Itálie, Španělsko.

strana 48

1. Roku 1480 moskevský kníže **Ivan III.** porazil **Zlatou hordu** a sjednotil ruská knížectví. Rusko bylo **zaostalý** stát, jeho obyvatelé se hlásili k **pravoslavné** církvi. Ivan IV. Hrozný byl **krutý** vládce. Údajně své nepřátele nechával mučit a **popravovat**, pronásledoval **bojary** (vyšší šlechtu). Nechal se korunovat carem (ruská obdoba **císaře**). Vládl absolutisticky, tedy **neomezeně**. V Rusku se absolutismus nazývá **samoděržaví**. Ivan IV. reformoval **armádu** a **soudnictví**. Získal přístup ke **Kaspickému** moři, pronikal na **Sibiř**. Po jeho smrti vystřídali Rurikovce **Romanovci**.
2. 1. Kaspickému, 2. Vasila Blaženého, 3. bojaři, 4. samoděržaví, 5. Zlatá horda, 6. moskevské, 7. pravoslaví, 8. Sibiř, 9. Ivan III; *tajenka*: Ilja Repin – malíř; maloval výjevy ze života ruských lidí. Ivan IV. Hrozný údajně zavinil smrt svého syna.
1. Osmani (též **Turci**) pronikali od 14. století na **Balkánský** poloostrov a do **Uher** (dnešní **Maďarsko**). Zastavit je chtěl český a uherský král **Ludvík Jagellonský**, který zahynul roku 1526 v bitvě u **Moháče**. Roku 1529 se Turci pokusili dobýt **Vídeň**. Na začátku novověku Turci přepadali **kupecké** karavany, což vedlo k hledání nových cest z Evropy do **Asie** po moři. V roce 1571 Turci **byli poraženi** v **námořní bitvě u Lepanta**.
2. 1. Balkán, Uher, 2. osmanská, 3. Moháče, 4. Lepanta, 5. samoděržaví, 6. Ludvík Jagellonský, 7. bojary; *tajenka*: rohlíky; pšměšice.

strana 49

1. Po smrti Ludvíka Jagellonského v bitvě u **Moháče** byl českým králem zvolen roku 1526 **Ferdinand I. Habsburský**. Slíbil, že bude sídlit v **Praze** a že zachová české **úřady**. To nedodržel, přesídlil do **Vídně**, české **úřady** byly podřízeny centrálním ve **Vídni**. Do Českých zemí pozval jezuity a zahájil **rekatolizaci**. Habsburská monarchie se skládala z **rakouských** zemí, **zemí Koruny české** a **Uherského** království. České země platily **vyšší** daně, z nichž se např. financovaly války s **osmanskou** říší. Když Ferdinand I. svolal vojsko **bez vědomí** českých stavů, ty se **panovníkovi postavily na odpor**. Ferdinand I. povstání **potlačil**.
2. 1. Habsburkové, 2. jezuité, 3. katolické, 4. Vídeň, 5. personální, 6. Ferdinand I., 7. osmanské říši, 8. země rakouské; *tajenka*: Belvédér; v Praze; Ferdinand I., ženu (Annu Jagellonskou).
3. **a)** 1 – země Koruny české, 2 – rakouské země, 3– Uherské království; **b)** část Uher patřila osmanské říši – tzv. Budínský pašalik.

strana 50

1. Ferdinanda I. Habsburského vystřídal na českém trůnu **Maxmilián II.** Aby se jeho syn **Rudolf** mohl stát českým králem, slíbil náboženskou **svobodu** pro nekatolíky. Tu měla zaručit Česká **konfese**, s níž Maxmilián II. ústně souhlasil, ale nikdy ji **nepodepsal**. Rudolf II. přesídlil do **Prahy**, z níž se stalo centrum vědy a **umění**. Vladařské povinnosti **zanedbával**. Do čela vojska proti Turkům postavil bratra **Matyáše**, který ho připravil o vládu v **Uhřách**, v Rakousku, na **Moravě** a ve **Slezsku**. Za to, že české stavy zůstaly Rudolfovi věrné, vynutily si na něm potvrzení **náboženské** svobody, tzv. **Rudolfův majestát**.
2. 1. Česká konfese, 2. Ferdinand I., 3. Španělsko, 4. Maxmilián II., 5. učence, umělce, 6. kultury, 7. Habsburkové, 8. Turky, 9. Matyáš, 10. Praha, 11. majestát; *tajenka*: Kepler a Brahe; astronomové.
3. 1. ne – A, 2. ano – R, 3. ne – C, 4. ne – I, 5. ano – M, 6. ne – B, 7. ano – O, 8. ne – L, 9. ne – D, 10. ano – O; *tajenka*: Arcimboldo; portrétů Rudolfa II.; např.: Španělský sál byl patrně původně navržen italským architektem Giovanni Gargiolim pro Rudolfovu obrazárnu jako dvoulodní se čtyřmi sloupy uprostřed, byl však dostavěn až počátkem 17. století podle plánů Giovanni Maria Filippiho a dokončen možná až za Ferdinanda II. Část původní rudolfínské štukatury se zachovala dodnes. V sále se původně nacházely sochy z Rudolfových sbírek. Tento sál je největším slavnostním prostorem Pražského hradu v severním křídle Nového královského paláce. Užívá se pro reprezentační shromáždění, velké recepce prezidenta republiky, slavnostní koncerty a podobně.

strana 51

1. Král Matyáš přesídlil s dvorem zpět do **Vídně**. Během jeho vlády posílili **katolíci**. Stížnosti nekatolíků na porušování Rudolfova **majestátu** Matyáš **neřešil**, a proto nekatolíci roku 1618 **vyhodili** dva **místodržící** z oken **Pražského hradu**, jedná se o tzv. třetí **defenestraci**. Ještě za Matyášova života byl zvolen českým králem **Ferdinand Štýrský** (jako Ferdinand II.), musel však slíbit dodržování **Rudolfova majestátu**.
2. a) 1–d), 2–a), 3–f), 4–b), 5–c), 6–e); 1–E, 2–D, 3–C, 4–A, 5–F, 6–B; b) Přemyslovci: Přemysl Otakar I., Václav III., Přemysl Otakar II., Václav II.; Lucemburkové: Jan Lucemburský, Karel IV., Zikmund; Jagellonci: Ludvík Jagellonský; Habsburkové: Ferdinand I., Maxmilián II., Matyáš; c) Jiří z Poděbrad není podtržen, protože nepocházel z panovnického rodu, ale z řad šlechty.
1. Třetí pražská defenestrace byla začátkem českého **stavovského** povstání a **30leté** války. Po smrti **Matyáše** neuznali Češi **Ferdinanda II.** za českého krále a místo něho zvolili **Fridricha** Falckého. **Ferdinand II.** proto vytáhl s armádou do Čech a v bitvě na **Bílé hoře** porazil českou stavovskou armádu. Ferdinand II. nechal 21. 6. 1621 popravít na **Staroměstském náměstí** **27** českých pánů a zabavil jejich **majetek**. Roku 1627 vydal Ferdinand II. **Obnovené zřízení zemské** pro Čechy, které uzákoňovalo **neomezenou** moc panovníka, povolovalo pouze **katolickou** víru a zrovnoprávňovalo **němčinu** s češtinou. Nekatolická šlechta musela **odejít** ze země, poddaní museli **přestoupit** na katolickou víru. Habsburkové získali **dědičné** právo na český trůn.
2. 1–a), 2–b), 3–d), 4–e), 5–f), 6–c).

strana 52

3. 1. Štýrský, 2. Bílé hoře, 3. Matyáš, 4. Vídeň, 5. Ferdinand II., 6. defenestrace, 7. nekatolíci, 8. zimní král, 9. majestát, 10. Staroměstské, 11. Alžběty, 12. Maxmilián II., 13. Jindřich VIII., 14. Nizozemí, 14. car; *tajenka*: Slavata, Martinic; byli vyhozeni z okna při třetí pražské defenestraci; Filip Fabricius.
4. 1. ano – JA, 2. ne – N, 3. ne – AM, 4. ne – OS, 5. ano – KO, 6. ne – ME, 7. ano – NS, 8. ne – KÝ; *tajenka*: Jan Amos Komenský.
5. Jan **Amos Komenský** se narodil pravděpodobně v **Uherském Brodě**, zemřel v **Amsterodamu**. Vlast musel opustit, protože nepřestoupil ke katolickému náboženství a zůstal členem Jednoty **bratrské**. Je nazýván **Učitelem národa**. K jeho nejznámějším dílům patří např.: **Orbis Pictus (Svět v obrazech)**, **Labyrint světa a ráj srdce**, **Kšaft umírající matky Jednoty bratrské**.

strana 53

1. Třicetiletá válka začala roku 1618 na našem území událostí zvanou **české stavovské** povstání. Skončila roku 1648 **vestfálským mírem**. Na straně katolíků byli **rakouští** a **španělští** Habsburkové, do tábora protestantů patřila **Anglie, Švédsko, Dánsko, Nizozemí** a katolická **Francie**. Významným vojevůdcem této války byl český šlechtic a vrchní velitel **císařských** vojsk **Albrecht z Valdštejna**, kterého nakonec nechal císař **zavraždit**. V roce 1645 Švédové zvítězili v bitvě u **Jankova**. Roku 1648 drancovali **Prahu** a ukradli část **Rudolfovy** sbírky.
2. a)–5, b)–3, c)–2, d)–4, e)–1.
3. 1. ano – J, 2. ne – I, 3. ano – Č, 4. ne – Í, 5. ano – N, 6. ne – CH, 7. ano – E, 8. ano – B; *tajenka*: Jičín, Cheb; ... *panství* Albrechta z Valdštejna; ... *tento muž* zabit.

strana 54

1. Renesance je umělecký sloh vzniklý v severní **Itálii** ve **14.** století, pro který je typický návrat k **antice**. Humanismus klade důraz na **člověka** a na **lidský rozum**. Mezi renesanční stavby patří hlavně **zámky** a **letohrádky**. Pro renesanční stavby jsou typická **obdélníková** sdružená okna, **arkády** a **sgrafita** (ornamenty na omítce). K nejznámějším renesančním stavbám u nás patří např.: letohrádek **Belvédér/Hvězda**, zámek v **Litomyšli** a **Telči/Bučovicích** a měšťanské domy v **Telči** a **Slavonicích/Třeboni**.
2. a) letohrádek Hvězda, b) zámek Bučovice, c) zámek Litomyšl.
1. Nejznámějším malířem období renesance byl Leonardo da **Vinci**, kterého proslavil obraz **Mona Lisa**. Mezi sochaři vynikal **Michelangelo** Buonarroti, autor sochy **David**a. Rozvíjely se **přírodní** vědy, např. fyzika, **chemie**, **botanika**, **lékařství** a **astronomie**. K šíření vzdělanosti přispělo zdokonalení **knihtisku**, o něj se zasloužil **Němec** Johannes Gutenberg.
2. a) a)–3 – Leonardo da Vinci, b)–2 – Leonardo da Vinci, c)–1 – Michelangelo Buonarroti. b) a) Czartoryski Museum v Krakově (Polsko); b) Louvre v Paříži (Francie); c) Galleria dell'Accademia ve Florencii (Itálie).

strana 55

1. křesťanství – Bible, Ježíš; islám – Korán, Muhammad (Mohamed).
2. východní křesťané – pravoslavná, patriarchové, nejvýznamnější v Konstantinopoli; západní křesťané – (římsko) katolická, papež, Řím.
3. 863 – d), 1212 – e), 1278 – c), 1306 – a), 1415 – g), 1434 – f), 1526 – h), 1620 – b).

4. a)–3, b)–8, c)–4, d)–6, e)–1, f)–7, g)–2, h)–5.
5. a)–5, b)–8, c)–1, d)–7, e)–4, f)–3, g)–6, h)–2.
6. a)–5, b)–4, c)–7, d)–8, e)–2, f)–3, g)–1, h)–6.
7. a) renesanční sloh, b) románský sloh, c) gotický sloh.

strana 59

8. *1. tabulka*: panovník, léno, desátek, Muhammad, Jihlava, Betlémská kaple, kalich, absolutismus, občanská válka, bartolomějská noc; *druhý sloupec*: hlaholice, tvrz, Sámova říše, Slavníkovci, kolonizace, defenestrace, Tábor, odpuštění, korzáři, samoděžaví, Jindřich VIII.
3. tabulka: Jindřich VIII. – Anglie, Vilém Oranžský – Nizozemí; *4. tabulka*: Karel V., Filip II. – Španělsko, Ivan Hrozný – Rusko.
9. V 7. století vznikl na našem území **kmenový** svaz zvaný **Sámova říše**. Prvním skutečným státem na našem území byla **Velká Morava**, největší územní rozlohy dosáhla za knížete **Svatopluka**. Prvním historicky doloženým českým knížetem byl **Bořivoj** z rodu **Přemyslovců**. Kniže **Václav** platil poplatek za mír Jindřichu Ptáčníkovi; dal ho zavraždit jeho bratr **Boleslav**. Dědičný královský titul pro český stát získal **Přemysl Otakar I.**, zaručovala ho listina **Zlatá bula sicilská**. Král **Václav II.** získal pro sebe polskou korunu a pro syna korunu **uherskou**. Za „Otce vlasti“ je považován **Karel IV.** Prvním panovníkem z řad české šlechty byl zvolen **Jiří z Poděbrad**. Prosadil nástupnictví polských **Jagellonců**. Roku 1526 nastoupili na český trůn **Habsburkové**, kteří sídlili ve **Vídni**. V Praze sídlil **Rudolf II.**, učinil z ní centrum **vědy** a kultury. Roku 1620 došlo k bitvě na **Bílé hoře**, české stavy **byly poraženy**, v roce 1621 bylo 27 českých pánů **popraveno** na **Staroměstském náměstí**. Čeští **protestanté** museli opustit zemi a Habsburkové se stali **dědičně** českými králi.